

**Posudek na diplomovou práci Markéty Dadkové na téma:
Weibliche Berufsbezeichnungen im heutigen Deutsch. FF UK 2006. 109 str.**

Předložená práce se dotýká tématu, které vychází ze společenských změn 20. století: Socializace ženy a její zrovnoprávnění v profesionálních oblastech, které byly dříve především mužskou doménou, se odráží v lexiku současné němčiny a nová pojmenování žen se stávají jedním z frekventovaných témat jazykovědného bádání. Nastolují nové otázky v oblasti pravopisné a zároveň výslovnostní normy („Sparformen“, např. –I- v LehrerInnen, užití lomítka atd.), zasahují tu do morfologie, tu do subsystému slovotvorných synonym z pohledu lexikologie a stylistiky. Tvorba nových pojmenování osvětluje i problémy obtížné regulace jazyka. Hraje zde roli mj. i sociolingvistický aspekt: je třeba zmínit otázky všeobecné akceptance a prestiže, sledujeme-li souhru či konkurenci mezi domácím a cizím slovem a tvoření hybridních tvarů či ústup od složenin *-frau*.

První část je kompilací dat k vývoji a stavu feministických snah v oblasti jazyka včetně vyhraněných postojů. Zajímavou částí jsou směrnice či návod, jak se vyhnout sexistickému vyjadřování, následuje pak přehled jazykových prostředků, jimiž je možno pojmenování utvořit. Druhá a třetí část je cennější: představuje samostatnou práci diplomandky s korpusy a její pokusy třídit příkladový materiál tak, aby z něho byly patrné tendence a zásadní rysy ve vývoji jazyka. To se v praxi nedaří zjistit vždycky, protože korpusy je třeba srovnávat s kvantitativními údaji z internetových vyhledávačů. Ke zkoumání jazyka mluveného tolik možností neexistuje.

Při lexikografické práci nastávají potíže při popisu sémantickém, kde není o co se opřít: Vezmeme-li v úvahu téměř 6 000 lexémů z DUDEN Deutsches Universalwörterbuch, která představují označení žen, mj. jejich profesí, zjistíme, že formalistický přístup zamlžuje místy opravdový stav jazyka: ne všechny tvary jsou funkční a často se tážeme, kolik sémémů odvozovacího základu, který představují mužské tvary, je aktualizováno ve tvaru přechýleném (*Probst – Pröbstin, Matador – Matadorin*): zde jde většinou o redukci. Tvoření na *-in* je bezproblémové a není tedy důvod dávat lexémy na úrovni neologismů do slovníku (*Päpstin*), ledaže by šlo o naznačení možné korektní formy. To už zavání pozitivní diskriminací. Právě oblast církevní je nutno diferencovat historicky a podle konfese. Dále je třeba prozkoumat tendenci ve vývoji deklinace typu „Beamte“ (v DUW pouze odkaz na *der/die Abgeordnete*, srv. str. 45). Brát tedy DUW za normu je problematické.

Srovnání synonymních párů si zasluhuje větší pozornost, protože slovotvorná synonymie přináší celou řadu podnětů pro zkoumání dynamiky slovníku, který má samoregulující schopnost např. v ekonomickém tvoření derivátů a kompozit (k tomu neuměle na str. 18).

Práci lze vytknout především neumělou prací s citacemi, která spadá do rutiny psaní vědeckého textu: Odkazů je mnoho, většina ale není opatřena úvozovkami. Parafráze tak přecházejí jedna v druhou, konfuze názorů autorčiných a reprodukovanych až ruší, sled víceméně upravených pasáží přerušovaných tabulkou

(vlastní či přejatou (?), jako např. na str.39) je dlouhý. Z textu první části tedy není dobře patrný odstup autorky od tématu. Chybou je i citování autorů, kteří nejsou uvedeni v sekundární literatuře (např. Wegener et al. 1990 je citován na str. 21, 24, 26, 36 atd.), zmíněný Küpper (str. 20) zřejmě figuruje u Oksaar, ale není to tak označeno. Jak má čtenář vědět, které vydání Küppera je citováno? Takových prohřešků je v práci daleko více. Bibliografie by měla být členěna a citovány všechny elektronické zdroje. Tento styl bohužel pak zpochybňuje i samostatnost autorky v členění problémových okruhů, protože z textu nevychází najevo, jak jsme se k němu dobrali, srv. např. na str. 22 (*drei sozial-linguistische Bereiche*). Kde je Wendy Martina na str. 25? Z čeho převzato? Kde je G. Stickel ze str. 32? Klouzání z pramene do pramene je tady očividně ve službě komprimace, jde o to pojmut vše podstatné z dost obsáhlé literatury, avšak prostředky, které nejsou dovoleny.

Příklad s Mozartem na str. 27 považuji za přehnaný: Kdo na to přišel? (Kolik je takových hudebních skladatelek a virtuozek?)

Výraz Hausassistentin (24krát nalezen pomocí GOOGLE, korpusech 0), Reinemachefrau (v sg. GOOGLE 54 300, ids celkem 105, tj. sg. i pl.), slovo Magd v přeneseném významu v korpusech často, a přesto DUW tento význam neuvádí (*Magd der Politik*). Korpusy je nutno korigovat internetovými zdroji. Aufräumefrau v korpusech ids je 12krát, GOOGLE našel 170, Kehrfrau ids 0, GOOGLE 101.

To, že byla zmíněna i problematika pravopisná, je dobře. Avšak v práci samotné se najdou nedůslednosti v dodržování normy: např. na str. 106 Anhänger und Anhängerinnen, na str. 23 zase SprachproduzentInnen. Dále pak Fussbodenmasseuse na str. 21. Gramatických chyb je poměrně málo, jsou vyznačeny v textu práce.

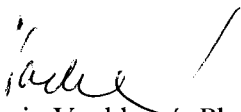
Místo sprachkorpusunterstützt raději „korpusbasiert“ či „korpusgestützt“.

Pochválit je třeba tabulky a přehledy sestavené na základě korpusových výskytů (str. 63 nn.) a také pokusy autorky samostatně a rozumně je vyhodnotit.

Závěr:

Autorka odvedla velmi dobré rešerše s jazykovým materiálem, práce je psána dobrou němčinou. Jen vůči její práci se sekundární literaturou lze mít námitky. Diplomová práce byla konsultována minimálně, což se projevilo v její koncepci. Doporučuji ji k obhajobě.

Praha 14. 5. 2006

PhDr. Marie Vachková, Ph. D.